



Fusies in de Europese bankensector

Auteur(s):

Groeneveld, J.M.

Swank, J.

Sectie Strategie van het Directoraat Toezicht van De Nederlandsche Bank.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4150, pagina 361, 1 mei 1998

Rubriek:

Naschrift

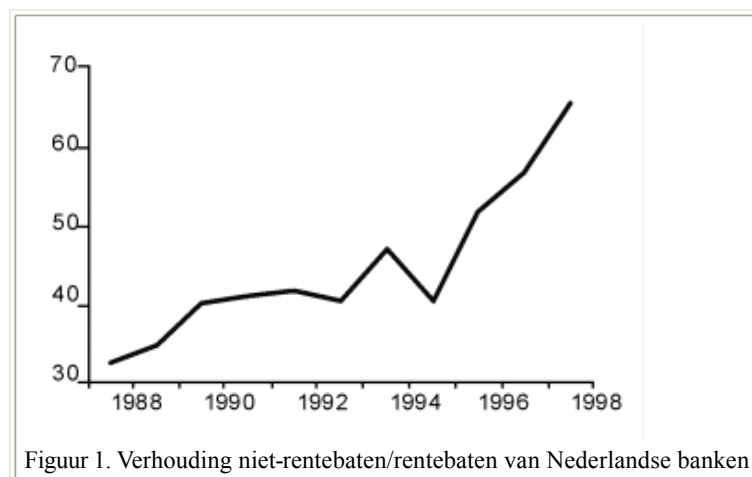
Trefwoord(en):

bank-, verzekeringswezen, industriële, organisatie

Dit artikel is een naschrift n.a.v. L.J.R. Scholtens en D.M.N. van Wensveen, [Fusies zonder koorts](#), ESB, 1 mei 1998, blz.360-361.

De door Scholtens en Van Wensveen (S&W) gemaakte kanttekeningen bij ons [ESB-artikel van 13 maart jl.](#) geven ons aanleiding tot een aantal opmerkingen. Allereerst het punt van de 'fusiekoorts' in het Europese bankwezen, waarvan volgens S&W geen sprake zou zijn. Zij staven deze opvatting door erop te wijzen dat aantal en transactie-omvang van grensoverschrijdende fusies en overnames in de EU tussen 1989 en 1996 relatief beperkt waren. Dit wordt niet door ons bestreden en blijkt ook uit ons artikel. Niettemin vinden wij dat er sinds 1985 sprake is van een oplopende trend, overigens met duidelijke uitschieters naar boven en naar beneden. Belangrijker is echter dat de Europese fusiekoorts ook betrekking heeft op binnenlandse acquisities, omdat ook deze (mede) zijn ingegeven door het streven naar grotere internationale slagvaardigheid, overigens niet alleen binnen de EU, maar ook daarbuiten. Voor een internationale fusie of overname is immers een voldoende kritische massa c.q. kapitaalbasis nodig. In deze zin kunnen binnenlandse fusies worden beschouwd als de noodzakelijke opmaat tot de verwezenlijking van grensoverschrijdende expansie-ambities. Wat dat betreft, ligt de Nederlandse bankensector duidelijk voor op het bankwezen in de meeste andere landen. Dit laat overigens onverlet dat een fusie met een buitenlandse bank (anders dan een overname) aanzienlijk moeilijker tot stand is te brengen dan een fusie met een binnenlandse instelling, niet alleen door juridische complicaties maar ook door culturele verschillen tussen landen.

Uit de beschouwing van S&W maken wij op dat zij het eens zijn met onze conclusie dat het concentratieproces in het internationale bankwezen niet tot een substantiële reductie van operationele kosten heeft geleid. Dit is vooral ook opmerkelijk daar het kantorennet in een aantal landen, waaronder Nederland, behoorlijk is uitgedund. De voordelen van fusies zullen daarom vooral in de outputsfeer moeten worden gezocht, een motief dat uitgebreid wordt besproken in ons artikel. Of dit zich vertaalt in een hogere winstgevendheid valt overigens nog te bezien. De cijfers in [tabel 2](#) van ons artikel lijken anders te suggereren, maar hier moet eerlijkheidshalve aan worden toegevoegd dat er de nodige bezwaren kleven aan het hanteren van het balanstotaal als schalingsgrootte. Een recent door Akhavein e.a. (1997) beproefde methode (via schatting van een opbrengstenfunctie) is zonder meer aantrekkelijker, maar de voor Europese banken beschikbare data laten toepassing daarvan eenvoudigweg niet toe. Dat is erg jammer, zoals Scholtens elders in dit nummer terecht naar voren brengt. Dan zou immers op meer systematische wijze kunnen worden ingegaan op wijzigingen in de opbrengstenstructuur van gefuseerde banken, volgens S&W het belangrijkste motief achter fusies en overnames. In dit verband merken zij (overigens niet geheel consistent) op dat de hausse op de effectenbeurzen zich voor het Nederlandse bankwezen duidelijk niet vertaalt in een evenredige stijging van de niet-rentebaten, 'in tegenstelling tot hetgeen Groeneveld en Swank suggereren'. Inderdaad, wij beweren precies het tegendeel, met name waar het de afgelopen jaren betreft, hetgeen ook cijfermatig kan worden onderbouwd ([figuur 1](#)).



Figuur 1. Verhouding niet-rentebaten/rentebaten van Nederlandse banken

Tabel 2. Inkomsten en uitgaven van het Europese bankwezen

	A netto rentebaten			B niet-rentebaten		
	79/84	85/89	90/94	79/84	85/89	90/94
	percentage van het balanstotaal					
Duitsland	2,3	2,2	2,1	0,5	0,6	0,6
Frankrijk	.	2,0	1,6	.	0,4	0,7
Italië	3,5	3,3	3,1	1,1	1,1	0,9
Nederland	2,3	2,3	1,8	0,8	0,8	0,9
VK	3,0	3,2	2,7	1,7	1,8	1,9
Zweden	2,2	2,3	2,3	0,9	1,1	1,5
Gemiddeld _a	.	2,4	2,3	.	1,2	1,4
	percentage van het balanstotaal					
	C operationele kosten			D (= A + B - C) netto inkomsten		
	79/84	85/89	90/94	79/84	85/89	90/94
Duitsland	1,8	1,8	1,7	1,1	1,0	1,0
Frankrijk	.	1,6	1,5	.	0,9	0,8
Italië	2,9	2,8	2,6	1,7	1,7	1,4
Nederland	2,0	2,0	1,8	1,1	1,0	0,9
VK	3,2	3,3	3,0	1,6	1,8	1,6
Zweden	1,9	1,9	4,1	1,2	1,5	-0,3
Gemiddeld _a	.	2,3	2,6	.	1,3	0,9

a. Ongewogen gemiddelde van de vijftien landen van de Europese Unie; . = niet beschikbaar. Bron: OESO.

De laatste kritische noot van S&W gaat over de consequenties van het proces van fusies en overnames voor de marktstructuur. Zij laten zien dat de concentratiegraad, gemeten als het aandeel van de vijf grootste banken in het bancaire balanstotaal, slechts in twee van de beschouwde landen is gestegen (Zweden en Nederland) en in de overige beschouwde landen is gedaald (Frankrijk en het VK) dan wel min of meer gelijk gebleven (Italië). Deze bevinding leent zich ons inziens voor nuancering. Ten eerste is het beter zich te richten op marktaandeel per product dan op 'marktaandeel' in het balanstotaal, dat immers een zeer hybride grootheid is. Doet men dit (althans benaderenderwijs), dan blijkt dat over de periode 1985-1995 in bijna alle beschouwde landen sprake is geweest van een noemenswaardige stijging van de concentratiegraad in het bankwezen (tabel 1). Ten tweede is de gehanteerde concentratiemaatstaf, zoals bekend, erg gevoelig voor het aantal 'grootste banken' in de teller van de index. Zou men de drie grootste banken in plaats van de vijf grootste banken hebben genomen, dan was de verhoogde concentratie nog veel duidelijker voor het voetlicht getreden. Overigens kleeft aan de door S&W en door ons gehanteerde maatstaven het gemeenschappelijke bezwaar dat niet alle relevante marktpartijen in de calculaties zijn betrokken, zodat de aldus berekende concentratiegraden op zichzelf weinig zeggen over de concurrentieverhoudingen in de financiële sector. In dit verband is van belang dat het aandeel van banken in het totale binnenlandse intermediaatieproces in Nederland en het VK aanmerkelijk kleiner is dan in de overige beschouwde landen, zoals blijkt uit ons oorspronkelijke artikel.

Tabel 1**Tabel 1. Concentratiegraden in de banksectoren van enkele Europese landen, vijf grootste banken, in % van totaal**

	Leningen			Deposito's		
	1985	1990	1995	1985	1990	1995
Duitsland	nb	14	14	nb	12	13
Frankrijk	nb	45	47	nb	59	68
Italië	17	17	26	20	19	25
Nederland	67	82	81	85	86	86
VK	nb	31	33	nb	23	24
Zweden	63	65	90	58	61	84
EU-gemiddelde _a	nb	46	50	nb	47	52

a. ongewogen gemiddelde van de EU-landen; nb: niet beschikbaar.

Zie ook:

J.M. Groeneveld en J.Swank, [De fusiekoorts in het Europese bankwezen](#), *ESB*, 13 maart 1998, blz. 204-208

L.J.R. Scholtens en D.M.N. van Wensveen, [Discussie: Fusies zonder koorts](#), *ESB*, 1 mei 1998, blz. 360-361.

Tabel 1

Tabel 1. Concentratiegraden in de banksectoren van enkele Europese landen, vijf grootste banken, in % van totaal

Leningen Deposito's

1985 1990 1995 1985 1990 1995

Duitsland nb 14 14 nb 12 13

Frankrijk nb 45 47 nb 59 68

Italië 17 17 26 20 19 25

Nederland 67 82 81 85 86 86

VK nb 31 33 nb 23 24

Zweden 63 65 90 58 61 84

EU-gemiddelde^a nb 46 50 nb 47 52

a. ongewogen gemiddelde van de EU-landen; nb: niet beschikbaar.
